

EXAMENSARBETE

Våren 2012

Sektionen för Lärande och Miljö
Psykologi

**Betydelsen av skolutbildning och
arbetslivserfarenhet för
söka-jobb self-efficacy hos
arbetslösa 18–30-åringar**

Författare

Tommy Malmstedt

Handledare

Bo Persson

Examinator

Monica Bredefeldt

Sammanfattning

En enkätstudie genomfördes bland arbetslösa i åldern 18-30 år som var inskrivna på kommunala arbetsmarknadsenheter i syfte att undersöka sambandet mellan skolutbildning och arbetslivserfarenhet för söka-jobb self-efficacy. Resultatet visar ett signifikant samband mellan arbetslivserfarenhet för söka-jobb self-efficacy. Resultatet ligger i linje med tidigare forskning och bedöms bero bland annat på den positiva påverkan arbetslivserfarenhet har för en individs kontaktnät på arbetsmarknaden samt kunskaper om regler, attityder och normer. Det finns även ett signifikant samband mellan skolutbildning för söka-jobb self-efficacy. Även detta resultat ligger i linje med tidigare forskning. Studien fann ingen interaktion mellan skolutbildning och arbetslivserfarenhet för söka-jobb self-efficacy. Den teoretiska grunden för studien var bland annat Bandura's (1977) teori om self-efficacy.

Keywords/Nyckelord:

Söka jobb, self-efficacy, arbetslös, ungdomsarbetslöshet, school-to-work-transition.

I denna studie undersöks sambandet mellan skolutbildning och arbetslivserfarenhet på söka-jobb self-efficacy hos arbetssökande mellan 18-30 år. Ett grundantagande i studien är att såväl skolgång som arbetslivserfarenheter påverkar deltagarnas bedömning av hur framgångsrikt deras arbete med att söka jobb kommer att bli. Arbetslös är, enligt arbetsförmedlingen en person som är *”arbetssökande utan arbete som aktivt söker och omgående kan tillträda på arbetsmarknaden förekommande arbete och som inte deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program”* (Lazaridis, 2007). Arbetsförmedlingen och kommunala arbetsmarknadsenheter arrangerar vanligtvis olika typer av aktiviteter för att öka effekten av de arbetslösas jobbsökande. Det kan t.ex. handla om föreläsningar om hur det är att söka jobba i Danmark och Norge men det kan också handla om konkret hjälp med att skriva en jobbansökan. Med jobbsökaraktiviteter avses i den här studien aktiviteter med syftet att:

- Klargöra mål hos den enskilde och kartlägga tänkbara vägar till arbete eller studier.
- Informera om arbetsmarknaden (t.ex. vilka bristyrken som finns) och lämpliga studievägar och utbildningar.
- Träna den enskilde i att hitta platsannonser och skriva bra ansökningar.
- Träna i att gå på anställningsintervju eller att på annat sätt kommunicera med arbetsgivare.
- Kartlägga resurser och nätverk som kan hjälpa individen att i sitt sökarbete.
- Ovanstående aktiviteter kombineras ofta med olika former av motivationsinsatser (stödsamtal, hjälp med målformulering, workshops kring hur motivation utvecklas och behålls etc.) enskilt eller i grupp.

Med högre utbildningsnivå avses de personer som har slutbetyg från *nationellt gymnasieprogram*. Med låg utbildningsnivå avses de personer som endast har grundskola bakom sig.

De kommunala arbetsmarknadsenheter som medverkar i studien har som uppgift att stödja både klienter från socialtjänsten och arbetssökande från arbetsförmedlingen. Den sistnämnda gruppen kommer till arbetsmarknadsenheterna genom att arbetsförmedlingen sluter ett avtal med respektive kommun. Kommunala arbetsmarknadsåtgärder är endast i mindre omfattning reglerade i lag och det är inget tvång för en kommun att erbjuda denna service (Sibbmark & Forslund, 2005). Denna typ av verksamhet växte fram i kommunerna under 1990-talets krisår då flera kommuner såg fördelar att göra olika former av tidiga insatser för arbetslösa för att därigenom undvika senare mera kostsamma åtgärder inom ramen för socialtjänsten (Olofsson & Wadensjö, 2009).

Ungdomsarbetslöshet – ett samhällsproblem

Ungdomsarbetslösheten är ett stort problem som riskerar att bli större och som, dessutom, riskerar att ge mycket långvariga effekter för de drabbade personerna. Den 6 februari 2012 var 95 758 ungdomar mellan 18-24 inskrivna hos arbetsförmedlingen. Av dessa är ca 43 000 inskrivna i någon form av ungdomsinsats hos arbetsförmedlingen (Arbetsförmedlingen, 2012). Jämfört med februari 2011 var ca 2 600 fler ungdomar inskrivna hos Arbetsförmedlingen i februari 2012. Under det senaste året har anmälningen av nyanmälda lediga platser blivit färre hos Arbetsförmedlingen än under 2011. Dock blev 2011 som helhet bättre än krisåret 2010; drygt 690 000 lediga platser anmäldes under 2011 vilket var 14 000 fler än platser än under 2010 (Arbetsförmedlingen, 2012). Trots detta bedömer nu

arbetsförmedlingen att arbetsmarknaden sviktar med allt färre nyrekryteringar som följd. Liksom i flera andra europeiska länder är arbetslösheten i Sverige bland unga högre än hos äldre dvs. personer 25 år och uppåt, och har så varit under en längre period (Forslund & Nordström Skans, 2006). Arbetslösheten drabbar även i högre grad de som är utrikesfödda. Bland personer i åldern 16-25 som varken studerade eller arbetade var 2008 ca 30 % utrikesfödda (Ungdomsstyrelsen, 2011).

Arbetslöshet och effekter på hälsan

Det finns ett flertal studier som belyser att arbetslöshet negativt påverkar hälsa och mående (se till exempel McKee-Ryan, Song, Wanberg, & Kinicki, 2005, Lundborg, Nilsson, & Vikström, 2011). Om man dessutom drabbas av upprepade perioder av arbetslöshet ökar sannolikheten för att den drabbade kommer att uppleva att den inte förmår att hantera sin situation (Walters & Moore, 2002). Även om många unga och även äldre arbetslösa anpassar sig till situationen som arbetslös så menar Brenner och Starrin (1988) att det finns en risk för ca en femtedel av de arbetslösa att fastna i kronisk stress, depression och olika fysiologiska besvär. Vidare menar de att arbetslösheten kan vara ett större stigma i Sverige än i andra länder då de politiska målen är full sysselsättning och ingen arbetslöshet. En arbetslöshetsperiod i ungdomen riskerar också att ge långvariga effekter för den drabbade personen. Nordström Skans (2004) visar i en studie där han följt upp alla 18- och 19-åringar som slutförde praktiska eller tvååriga gymnasielinjer mellan 1991 och 1994 att de ungdomar som blev arbetslösa direkt efter gymnasiet hade en betydligt större sannolikhet att vara arbetslösa under de följande tio åren än de övriga. När man i studien sorterade bort andra orsaker till arbetslöshet som t.ex. valt program i gymnasiet, betyg och arbetslivserfarenhet var det ändå tydligt att en arbetslöshetsperiod direkt efter gymnasieperioden hade en negativ påverkan på den enskildes möjligheter att få jobb åtminstone de kommande fem åren. Studien visade dock inga större skillnader mellan kvinnor och män, eller mellan utrikes- och inrikesfödda. Vinokur och Chaplan (1987) har även funnit en koppling mellan en låg framgång i jobbsökande och psykisk ohälsa. Att vara arbetslös i unga år kan ge långvariga negativa effekter för individen.

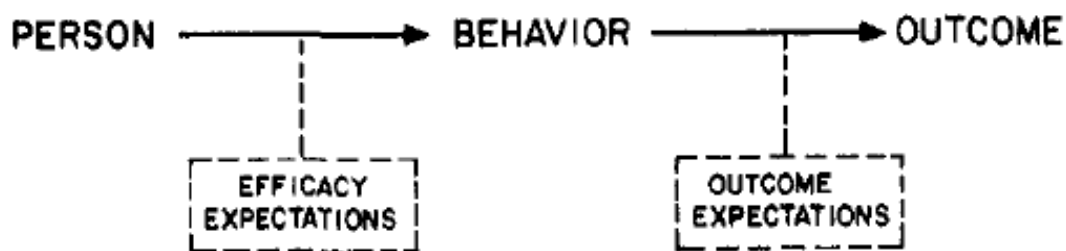
Self-efficacy – en persons tilltro till sin egen förmåga

En viktig del av individens motivation att alls ta sig an en uppgift är en persons self-efficacy. En ungefärlig svensk översättning av self-efficacy blir självförmåga, men då ingen fastställd översättning finns används framöver det engelska begreppet. Bandura (1977) definierar self-efficacy som en persons tilltro till sin egen förmåga att nå framgång i en viss situation. Denna

tilltro påverkar i sin tur hur man hanterar en viss uppgift, hur man samarbetar med och bemöter andra osv. Self-efficacy innebär inte att individen får det man önskar bara genom att passivt tro på det intensivt. Det handlar istället om att individen själv tror på att de resurser (kunskap, motivation, intensitet, uthållighet etc.) som denne har med sig är tillräckliga för att individen skall kunna planera och lösa en viss utmaning. Bandura (1977) menar att ju högre self-efficacy en person har i en viss situation ju större är sannolikheten att personen bedömer situationen som en utmaning som kan hanteras snarare än något som skall undvikas. En person med låg self-efficacy tror däremot inte på sin egen förmåga att lösa en viss uppgift eller att nå ett särskilt mål (Creed, Oei, & Weiner, 1999). Bandura (1977) menar att den framgång en person väntar sig få i en viss situation avgör om någon form av coping-beteende skall användas, hur mycket energi som personen är beredd att lägga ner samt graden av uthållighet i lösandet av uppgiften. Vidare menar Bandura att upplevelsen av att ha behärskat en situation i sin tur höjer personens upplevelse av sin egen self-efficacy och reducerar försvarsbeteendet inför liknande kommande uppgifter. De faktorer som påverkar en persons self-efficacy inför en viss uppgift är, enligt Bandura (1977):

- Tidigare framgångsrika upplevelser
- Erfarenhet av att se andra lyckas med liknande uppgifter
- Övertalning och muntlig påverkan samt
- Det känslomässiga tillståndet

Self-efficacy i en viss situation kan sägas vara resultatet av dessa yttre upplevelser samt den egna inre självbilden hos en person. Bandura (1997) skiljer på självbilden eller det som i vardagligt tal kallas självförtroende och self-efficacy. Det förstnämnda handlar mer om en allmän uppfattning om den egna förmågan i allmänhet medan self-efficacy är knutet till *att i en viss situation uppnå ett givet mål*. En individ kan således ha hög self-efficacy när det gäller vissa situationer, (t.ex. skolutbildning, arbetsliv etc.), samtidigt som individen har låg self-efficacy i andra situationer (t.ex. sportutövande, husrenovering etc.). Dock kan hög self-efficacy för en viss situation ge hög self-efficacy inom andra närliggande situationer om erfarenheterna från den ena situationen är *generaliserbara* till den andra (ibid.). T.ex. skulle en hög self-efficacy för skolarbete kunna ge generaliserbara erfarenheter till andra liknande situationer och därigenom påverka self-efficacy för den nya situationen.

Figur 1. Skillnaden mellan efficacy expectations och outcome expectations. Ur Bandura (1977). Bandura menar att till skillnad från t.ex. mindre seriösa metoder där man genom god tro och tankekraft etc. skall lyckas uppnå det önskade resultatet så handlar self-efficacy om vilka förväntningar på sin egen prestation (behavior) en person har. Dessa förväntningar på sig själv styr sedan personens beteende för att uppnå det önskade resultatet (outcome).

Teorin om self-efficacy är kopplad till social cognitive theory (se bl.a. Bandura 1989, Bandura & Locke 2003). Enligt social cognitive theory, som är en inlärningsteori, utvecklas och lär sig en person genom att denne observerar vad andra människor gör och inte gör, genom olika former av media och genom det sociala samspelet med andra människor. Genom att komma ihåg hur andra agerat i en viss situation påverkas de egna sociala och kognitiva processerna kring hur en uppgift/utmaning skall hanteras. Ett utmärkande drag är att social cognitive theory ser på människan som anpassningsbar, proaktiv och självvärderande i fråga om motivation och agerande i en viss situation. Detta kan jämföras med andra inlärningsteorier som ser på de negativa aspekterna av ett beteende och betonar justering av fel (Bandura & Locke, 2003).

Self-efficacy och att söka jobb

Creed, Oei, & Weiner (1999) har konstaterat att för en arbetssökande kan en låg self-efficacy fungera som en självuppfyllande profetia. Om individen förväntar sig ett dåligt utfall av en handling är risken stor att det även blir så. Det kan i sin tur leda till en negativ spiral med ännu lägre self-efficacy och därmed ännu större risk för ett negativt utfall. Å andra sidan, menar Creed, Machin och Hicks, (1999) att arbetssökande med hög self-efficacy har större möjlighet att lyckas då de förväntar sig ett gott utfall av sitt arbetssökande. Liknande resultat har framkommit ibland annat Eden och Avriams studie (1993) där man konstaterar att personer som har en låg söka-jobb self-efficacy har lägre sannolikhet att söka jobb intensivt och är mindre benägna att använda effektiva metoder än personer som har en hög söka-jobb self-efficacy. Söka-jobb self-efficacy samspelar även med andra faktorer; Wanberg, Kanfer, & Rotundo (1999) har funnit ett intensivitet i en persons jobbsökande bland annat påverkas av dennes jobb-söks self-efficacy, ekonomiska situation och vilken betydelse personen tillmäter

till att ha en anställning. Att upplevelsen av sin egen förmåga har en stor betydelse bekräftas även av Ellis & Taylor (1983) som konstaterar att en individs självkänsla påverkade val av jobbsöksmetod, utfall av jobbsöket och tillfredsställelse under jobbsöksperioden. Som en spegelbild till ovan nämnda studier så har Rife och Kilty (1990) funnit att arbetssökande som hade *upphört* med att söka efter jobb hade signifikant *lägre* söka-jobb self-efficacy än individer som hade fortsatt med att aktivt söka jobb. Själva begreppet söka-jobb self-efficacy (job-search self-efficacy) har definierats av Wanberg, Kanfer, & Rotundo, (1999, s. 899) som: ”*job-search self-efficacy refers to an individual's confidence in his or her ability to successfully perform a variety of job-search activities.*”

En persons söka-jobb self-efficacy går att påverka; tidigare studier har visat att när man genom olika insatser höjer en arbetssökandes self-efficacy så ger detta resultat i ett förbättrat jobbsök (se tex. Wanberg, Kanfer, & Rotundo, 1999 och Eden & Avriam, 1993). Exempel på insatser kan vara olika former av workshops där man försöker påverka deltagarnas beteende utifrån de fyra faktorer som anses påverka self-efficacy mest (bl.a. att se andra lyckas med liknande utmaningar) (Eden & Avriam, 1993). I sammanhanget kan det vara värt att konstatera att det finns en mängd olika interventionsprogram (exempelvis jobbsökarklubbar, individuell vägledning, CV-workshops etc.) som riktar sig till arbetslösa. Enligt Creed, Machin, och Hicks (1999) kan arbetslösa förbättra sin mentala hälsa genom att delta i sådana program. Det finns dock en risk att de deltagare som skulle gynnas mest *inte* är de som verkligen deltar (Andersen, 2011). I samma studie framkommer det också att ett interventionsprogram kan ha negativa effekter (ibid.) vilket även Eden och Avriam (1993) konstaterar. I den senare studien framgår det att deltagande i workshops där deltagaren hade möjlighet att utveckla och förändra sitt beteende kring jobbsök, var i stort verkningslösa på individer som redan före interventionen hade en *hög self-efficacy*. Enligt Andersen (2011) är det tre faktorer som avgör om en intervention blir framgångsrik: längden på arbetslösheten, sannolikheten för individen att bli återanställd innan interventionens början, samt slutligen observerbara och icke observerbara individuella skillnader i bakgrund och livshistoria.

Från skolelev till yrkesarbetande

Grunden för att få ett yrke och kunna utöva det läggs i skolan. Läroplanen för grundskolan (Skolverket, 2011) anger skolans syfte till att på demokratins grund utveckla kunskaper och värderingar och att ”*skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet*” (Skolverket 2001 s. 7). Skolan är, menar Lauvås & Handal (2002. s. 62) ”*samhällets socialisations-*

agenter. Själva existensen av sådana institutioner baserar sig på ambitionen om en viss samhällelig kontroll över kunskap, färdigheter och förhållningssätt som skall genomsyra verksamheten i yrkeslivet". Ett syfte med socialisationsprocessen är enligt Lauvås och Handal (2002) att dels skapa en konformitet men också att skapa en förståelse och ett sammanhang för individen. Socialisationsprocesserna börjar hos den nyfödde och fortsätter sedan i olika former under resten av livet bl.a. i form av yrkessocialisation (ibid.). Lauvås och Handal (2002) definierar yrkessocialisation som den process som leder till fullt medlemskap i en yrkesgrupp. För nå detta medlemskap så handlar det inte enbart om de teoretiska kunskaperna. Dessa skall snarare ses som en inträdesbiljett. Individen måste också, för att bli accepterad, behärska de oskrivna regler som gäller i form av normer, regler och attityder. Yrkessocialisationen sker, enligt Lauvås och Handal (2002), på praktikens område och här utvecklar man den kompetens som är bunden till det sammanhang man senare skall verka i. Det är ur detta perspektiv lätt att se vikten av studiebesök på arbetsplatser och praoperioder i grundskolan och senare skolårs arbetsplatsförlagda utbildning. Förutom de officiella mål som angetts ovan för grundskolan så menar Andersson (1999 s.48) att *"skolan, liksom fängelserna, blivit en förvaringsplats för människor som vi inte vill skall gå lösa på stan"*, vilket enligt Giota (2002) skall förstås som att skolan har en dold nationalekonomisk uppgift att behålla eleverna under så lång tid som möjligt då det inte finns plats för dem alla på arbetsmarknaden. Andersson (1999) menar att denna dolda uppgift för skolan för eller senare kommer att leda till att vissa elever kommer att lära sig att det de är bra på och är intresserade av *inte* duger i skolan. Andersson (refererad i Giota 2002 s.282-283) menar vidare också att:

"Vad man också får lära sig i skolan är att vänta på sin tur för att få hjälp av läraren, ständigt bli avbrutna i arbetet på grund av raster, syssla med saker som för dem är meningslösa eller ointressanta, undertrycka sina egna erfarenheter och underkasta sig lärarens och skolans makt (...). Vad de också får lära sig är att somliga är mer värda än andra, att en del tillhör dem som kommer att lyckas i livet medan andra får lära sig att de är totalt misslyckade och värdelösa och att det man sysslar i skolan det förstår de inte och att skolan är orättvis."

Med ovanstående som bakgrund är det därför ingen överraskning att skolan har stor betydelse för elevers utveckling, något som enligt Giota (2002) är ett odiskutabelt faktum inom pedagogisk och psykologisk forskning. Hon beskriver vidare hur skolforskningen visat på ett väl belagt samband mellan skolelevers motivation att lära sig i skolan, deras kognitiva engagemang i skolarbetet och deras skolprestationer (Nicholls, Dweck & Leggett, Ames,

Giota refererade i Giota, 2002) . Elevernas motivation för att lära i skolan påverkar även deras senare val av utbildning, yrke och framtida sysselsättning på arbetsmarknaden (Andersson & Strander, 2001). En undersökning av hur individer i 25-årsåldern upplevt sin skolgång visade att av de som upplevt sin skolgång som *mycket negativ* så hade två tredjedelar avslutat sin skolgång efter gymnasiet vilket kan jämföras med att bara en tredjedel hade avslutat sina studier efter gymnasiet bland de individer som upplevt sin skolgång som *mycket positiv*. (Andersson & Strander, 2001). Jonsson och Lundbom (2000) har i en enkätstudie intervjuat 18–31-åringar om deras erfarenheter kring skola och arbetsliv och menar att skolan inte lyckas fullt ut ge de kunskaper som behövs i arbetslivet. Det som enligt Jonsson & Lundbom saknas är träning i ämnen som normalt inte förekommer i skolan, i syfte att utveckla förmågor som är viktiga arbetslivet. Ungdomarna i studien framhåller vikten av att kunna samarbeta med kollegor och arbetsledning, att i arbetsvardagen kunna använda en dator, att kunna arbeta på egen hand och att kunna ta folk på ett smidigt sätt (jämför dessa kompetenser med definitionen ovan av jobbsökaraktiviteter). Däremot ansåg inte ungdomarna i studien att traditionella skolkunskaper som historia och geografi var lika viktiga. Enligt Skolverket (1997 refererad i Andersson & Strander, 2001) överensstämmer detta resultat med arbetsgivarnas bild av efterfrågade förmågor och egenskaper.

Sjögren och Svaleryd (2011) konstaterar att det finns klara samband mellan utbildning, hälsa, familjebakgrund och risken för att vara socialt utsatt som ung vuxen. De konstaterar även att barn till lågutbildade och socialbidragstagare i genomsnitt har sämre skolprestationer i årskurs nio samt en ökad risk för att inte klara av gymnasiet, att själv bli beroende av försörjningsstöd eller helt sakna inkomst i början av tjugoårsåldern (se även Murray 1998). Även Edmark och Hanspers (2011) beskriver att det finns ett samband mellan föräldrar som uppstår försörjningsstöd och risken för deras barn att uppbära försörjningsstöd som unga vuxen. Sambandet är som störst när barnen är i de sena tonåren. Tänkbara orsaker till detta samband kan vara föräldern som ”negativ” rollmodell för sitt barn dvs. arbetslös och med liten koppling till arbetsmarknaden och det faktum att försörjningsstöd i sammanhanget ses som ett accepterat sätt att försörja sig på. (Andersson B.-E. ,1999) Detta borde i sådana fall påverka den unge vuxnes ambitioner i skolarbetet och egna anknytning till arbetslivet, något som bekräftas i en studie av Stenberg (2002) som funnit ett positivt samband mellan barn och föräldrars beroende av försörjningsstöd. Sambandet observerades dock endast i familjer där det även finns *andra sociala problem* som t.ex. beteendeproblem i skolan. Anledningarna till ovanstående är förstås flera men Sjögren och Svaleryd (2011) pekar på att det dels är ärftliga

faktorer (se även t.ex. Currie 2009) men även miljöfaktorer i form av föräldrarnas socioekonomiska status mm. Sjögren och Svaleryd skriver i samma studie att den tidiga barndomens förlopp påverkar den kognitiva förmågan i stor utsträckning och att insatser före 10-årsåldern har en stor betydelse för den fortsatta utvecklingen. Men kognitiv förmåga är inte allt. Studier som genomförts av t.ex. Bowles med flera (2001) och Lindqvist & Vestman (2010) pekar på att icke-kognitiva faktorer som t.ex. social kompetens, självdisciplin och självförtroende kan vara lika viktiga som rent kognitiva faktorer för utfallet av skolarbetet. De icke-kognitiva förmågorna kan dessutom påverkas och utvecklas även efter den tidiga barndomen (Sjögren & Svaleryd, 2011).

Ett gemensamt drag för unga människor som har lämnat skolans värld bakom sig är att de har lite arbetslivserfarenhet (i relation till äldre som redan befinner sig på arbetsmarknaden) och få kontakter inom arbetslivet. Själva övergången från skolans värld till arbetslivet blir alltså en avgörande punkt när man skall hitta förklaringar till ungdomsarbetslöshet (Håkansson, 2011). En nyutgiven studie (Nordström Skans & Kramarz, 2011) visar att för ungdomar med låg utbildning och dåliga studieresultat så har familjekontakterna en mycket stor betydelse när det gäller att få ett första arbete. Denna koppling är särskilt tydlig i lågkonjunkturer. D.v.s. ju sämre förutsättningar ungdomar har desto större betydelse har familjekontakten till arbetslivet. I situationer där de lediga jobben är få eller svårare att hitta ökar vikten av att få information om var dessa finns, speciellt för ungdomar som har lite förhandsinformation om arbetsmarknaden. Det framgår vidare (ibid.) att det ur arbetsgivarens synpunkt är riskabelt att anställa okända personer (okända ur det perspektivet att man inte vet hur effektiv, pålitlig mm. person är.) Arbetsgivaren vill därför försöka minska sin risk genom att utnyttja ”kända kort”. Genom att anställa barn till produktiva anställda kan arbetsgivaren anta dels att de anhöriga kan bli lika produktiva som de redan anställda. Dels så får arbetsgivaren en starkare lojalitetskoppling till företaget om flera ur samma familj är anställd (ibid.). Liknande resultat finns bland annat i en amerikansk studie där man undersökt kopplingen mellan social klass, arbete och personlig utveckling (Blustein, et al., 2002). Håkansson (2011) analyserar ungdomsarbetslösheten med termer som socialt kapital och utbildningens betydelse. Håkansson lyfter särskilt fram nätverkets och de sociala kontakterna (det sociala kapitalets) betydelse för att ungdomar skall få jobb. I sin studie visar han att ungdomar som är föreningsaktiva har en lägre sannolikhet att bli arbetslösa än de som inte är föreningsaktiva. Genom kontakterna i föreningen ökar chanserna att få ett jobb genom att det sociala kapitalet hos individen ökar. Därmed ökar individens möjlighet att utveckla sin yrkeserfarenhet och sitt

professionella nätverk. Detta innebär i sin tur en minskad risk för arbetsgivaren att göra en felrekrytering då referenser mm. finns att tillgå för den sökande ungdomen. Slutsatsen av detta för individens jobbsök blir att vårda och utveckla sina sociala kontakter då dessa kan öka individens möjligheter att få en anställning. En kompletterande syn på de sociala nätverkens betydelse har Coyne och Lazarus (refererad i Rydén & Stenström 1994). De betraktar en individs sociala nätverk (antalet individer man har kontakt med) tillsammans med individens *upplevda* sociala stöd. Med upplevt socialt stöd så avses sociala kontakter genom vilka man får tillgång till information och materiella tjänster men även emotionellt stöd och kontakter i syfte att upprätthålla sin sociala identitet (Walker, MacBride, & Vachon, 1977). Dessa två dimensioner (det kvantitativa respektive det kvalitativa) av det sociala stödet kan då användas för att förklara hur en individ möter olika påfrestningar. Rydén & Stenström (1994) konstaterar att det i ett flertal studier framgår att det finns ett samband mellan lågt socialt stöd och individer med olika former av psykisk ohälsa. Att en individs egna kontakter och nätverk har betydelse framgår också i en rapport från dåvarande arbetsmarknadsstyrelsen, numera arbetsförmedlingen (Arbetsmarknadsstyrelsen, 2007) där man konstaterar att 67 % av de som var arbetssökande 2006/2007 och hade fått ett jobb hade fått detta genom att utnyttja informella kontakter. Av dessa hade 24 % fått kontakten som ledde till jobb genom vänner och bekanta medan 43 % hade fått det genom direktkontakt med arbetsgivaren. Även andra studier som t.ex. Calvó-Armengol & Jackson (2004) och Granovetter (refererad i Håkansson 2011) betonar kontakternas och nätverkens betydelse när man söker arbete och att nätverken blir effektiva när man delar information om *jobbmöjligheter* i dem. I sammanhanget blir också det ovanbeskrivna resonemanget om yrkessocialisation av intresse (Lauvås & Handal, 2002). Yrkessocialisation blir ett sätt att öka det sociala kapitalet hos den som är ny på arbetsmarknaden och därmed minska risken för arbetsgivaren. Ytterligare ett annat perspektiv på processen när en individ går från skola till arbetsliv, förutom socialt kapital, socialt stöd och yrkessocialisation är ur perspektivet *socialt schema*. En individs kognitiva struktur (sociala schema) avser det informationssystem som en individ har utvecklat för att hantera en viss situation i ett visst sammanhang. Ett socialt schema kan liknas vid en kod som styr vårt uppträdande i olika situationer även om den fysiska platsen är densamma. Jämför t.ex. de olika rollerna man har på ett tåg beroende på om man är passagerare, tågvärd, lokförare osv. Genom att behärska olika sociala schema vet vi vad som förväntas av oss i olika situationer (Fiske och Linsville 1980 refererade i Jeffmar, 1997).

Att utbildning som en ung människa har med sig vid inträdet i arbetslivet blir allt viktigare framgår i en nyligen publicerad utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Skåne (Region Skåne, 2012). I prognosen framgår det att för de som är lågutbildade (dvs. de personer som har kortare utbildning än 3-årigt gymnasium) så är sysselsättningsgraden lägre än för personer med högre utbildning. Motsvarande bild finns även utomlands i Tyskland och USA enligt Olofsson (2007) där lågutbildade är arbetslösa i högre utsträckning än högutbildade. Tittar man specifikt på ungdomarnas situation så framgår det i prognosen (Region Skåne, 2012) att arbetslösheten för de ungdomar som *saknar* gymnasiekompetens så är arbetslösheten i riket i genomsnitt 35 % högre än för de ungdomar som *har* gymnasiekompetens. Begränsar vi bilden enbart till Skåne så blir skillnaden ännu större, 65 procent. Härtill framgår i samma prognos (ibid.) att det fram till 2020 så kommer *utbud av tjänster där grundskola räcker* som utbildningsnivå minska med drygt 23 %. En förklaring till detta kan vara den förändring som skett i andel av befolkningen som har en utbildning på gymnasienivå. Andelen som *inte* har gymnasieutbildning har minskat kraftigt de senaste 80 åren. 1930 hade endast 5 % av befolkningen gymnasieutbildning. Denna andel hade ökat till 30 % 1970 för att 30 år senare, år 200, vara uppe i 75 % (Olofsson 2007). Samtidigt har kvalifikationskraven på arbetsmarknaden ökat. Arrow (1973) menar att utbildning kan ses som ett filter där nivån av genomförda utbildningar snarare är ett bevis på prestationsförmåga än ett bevis på yrkeskompetens. Denna process fungerar som ett filter som fördelar människor utifrån deras förmåga och som i sig ger en signal till framtida arbetsgivare. Andersson & Strandner (2001, s. 65) är inne på samma linje; ”*Oavsett hur arbetsmarknaden utvecklar sig så är ungdomar som inte gått i gymnasieskola alls en utsatt grupp. De utgör en minoritet som är lätt att känna igen för arbetsgivaren*”.

Self-efficacy och övergången från skola till arbete

Det finns en tydlig koppling mellan tron på sin förmåga att nå framgång i skolan (dvs. en akademisk self-efficacy) och skolelevers vilja till att lägga ner tid på sitt skolarbete, välja framgångsrika inlärningsstrategier och avstå från aktiviteter som negativt kan påverka skolarbetet (se t.ex. Pajares 2002, Zimmerman 2000 och Chung & Elias 1996). En longitudinell studie (Pinquart, Juang, & Silbereisen, 2003) lyfter fram kopplingen mellan skola, self-efficacy och arbete och pekar på att det finns ett samband mellan hög akademisk self-efficacy för elever vid 12-15 års ålder och i vilken utsträckning de är arbetslösa vid 21 års ålder. De som hade en hög akademisk self-efficacy hade i högre utsträckning jobb än de som hade låg akademisk self-efficacy. Vad är det då som påverkar akademisk self-efficacy? Pinquart, Juang, & Silbereisen menar att det som påverkar är den självuppfattning som man

utvecklat under åren i skolan. Denna självuppfattning påverkar olika arbetsrealiterade attityder och skapar den motivation som behövs för att förbereda sig för ett framtida jobb. Detta påverkar i sin tur en framgångsrik övergång mellan skola och arbetsliv.

”We conclude that high academic self-efficacy beliefs in school are associated with an increased probability of successfully mastering the school-to-work transition, as indicated by not becoming unemployed and being satisfied with ones job. Thus, academic self-efficacy beliefs and school grades constitute early predictors of career success” (Pinquart, Juang, & Silbereisen, 2003, p. 343)

Även andra studier har pekat på en liknande kopplingar. Exempelvis så har Bores-Rangel, Church, Reeves, & Szendre, (1990) funnit en viss koppling mellan akademisk self-efficacy och en individs förmåga och prestationer. Jonsson-Reid, Davis, Saunders, Williams, & Williams (2005) har i en studie bland afro-amerikanska studenter funnit att akademisk self-efficacy påverkas om studenterna får utveckla strategier som betonar betydelsen av att skaffa sig en utbildning.

Syfte och hypoteser

Ovanstående analys av forskningsläget anger att söka-jobb self-efficacy påverkar utfallet för en individs jobbsökande. Vidare konstaterades att söka-jobb self-efficacy kunde påverkas genom olika insatser. Med detta som bakgrund framträder behovet av fördjupad analys av *sambandet mellan skolutbildning och arbetslivserfarenhet för söka-jobb self-efficacy*. I den redovisade forskningen har det framkommit att en individs skolresultat till stor del påverkas av den sociala miljö personen befinner sig i. Många av de färdigheter som behövs för att söka arbete är det rimligt att anta att en individ lär sig genom sin skolgång. Det kan handla om rent praktiska färdigheter som att lära sig uttrycka sig skriftligt, att använda en dator och att veta hur man söker en information. Men det handlar om andra sociala kunskaper som t.ex. att veta hur man socialt samspelar med andra människor. Den första hypotesen för denna studie blir därför *att ju högre skolutbildning en arbetssökande har desto starkare söka-jobb self-efficacy*. Analysen ovan visade också på det sociala nätverkets betydelse och vikten av ett socialt kapital när en individ går från skolan till arbetslivet. Detta sociala kapital kunde vi ovan konstatera påverkas av längden på en individs arbetslivserfarenhet. Följaktligen blir vår andra hypotes *att ju längre arbetslivserfarenhet en arbetssökande har desto starkare söka-jobb self-efficacy*.

Även om det inte framkommit av litteraturgenomgången ovan är det rimligt att tänka sig att en person som har *både* hög skolutbildning och lång arbetslivserfarenhet *sammantaget* har

tillgodogjort sig färdigheter och attityder som stärker personens söka-jobb self-efficacy. *Den tredje hypotesen blir därför att ju högre skolutbildning och ju längre arbetslivserfarenhet en arbetssökande har desto starkare söka-jobb self-efficacy.*

Att vara ung och arbetslös innebär att individen potentiellt påverkas av flera andra problemområden i livet. Det kan handla om relationer till familj och kamrater, men det kan också handla om drogvanor och bostadsproblem. Dessa bör rimligtvis påverka individens engagemang och energi för att aktivt söka jobb. Därför ställs slutligen hypotesen *att ju högre grad av oro desto lägre söka-jobb self-efficacy.*

Det finns en konkret praktisk nytta med att utforska dessa frågeställningar. Beroende på utfall på frågorna kan kommunala arbetsmarknadsenheter i framtiden använda skolbakgrund och arbetslivserfarenhet som verktyg (screening) för att bedöma om särskilda insatser behövs göras för att höja en persons söka-jobb self-efficacy. På så sätt skulle rätt hjälp kunna sättas in snabbare.

Metod

Försöksdeltagarna

Försöksdeltagarna var arbetssökande i åldern 18-30 ($M=23.62$, $SD=3.15$) som var inskrivna på arbetsmarknadsenheterna i fyra kommuner i nordvästra Skåne. Urvalet skedde som ett tillgänglighetsurval under perioden 1-30 mars 2012. Det åldersmässiga urvalet baserades på flera faktorer; dels tillgänglighet till försökspersoner dels att arbetslösheten ökar för yngre personer under 24 år. (Arbetsförmedlingen, 2012). Deltagandet i studien var frivilligt och anonymt. 61,1 % av de svarande var män. 38,9 % var kvinnor. I fråga om utbildningsnivå hade 55 % fullföljt gymnasiet medan 18 % grundskola som högsta utbildningsnivå. Resterande 27 % hade antingen gått det individuella programmet på gymnasiet eller hoppat av ett gymnasieprogram.

Material

Försöksdeltagarna fick fylla i en enkät (bilaga 1) som bestod av fyra delar; deltagarnas högsta avslutade skolutbildning, tidigare arbetslivserfarenhet, deltagarnas oro för vissa delar av deras liv samt frågor kring deltagarnas jobbsökande (söka-jobb self-efficacy). I avsnittet om skolutbildning fanns det fyra svarsalternativ; grundskola, individuella programmet, ej slutfört gymnasium samt slutfört gymnasium. Försöksdeltagarna ombads att markera vilket som var deras högsta avslutade utbildningsnivå. I analysen grupperades svaren i två grupper där gymnasium ingick i den ena gruppen och övriga lägre nivåer ingick i den andra gruppen. Den

andra delen bestod av en fråga kring deltagarnas tidigare arbetslivserfarenhet. Här fanns det fem alternativ; ingen arbetserfarenhet alls, arbete under helger och lov medan man gick i skolan, arbetat mer än tre månader sedan man slutade skolan, arbetat mer än 6 månader sedan man slutat skolan och slutligen arbetat mer än 1 år sedan man slutade skolan. I analysen delades svaren på variabeln in i två grupper: upp till och med 3 månaders erfarenhet och längre erfarenhet iden andra gruppen. Den tredje delen omfattade 6 påståenden kring vilka delar av deras liv som de kände oro för ($\alpha=0.76$) (arbetslöshet, relationer, boende, hälsa, alkohol och droger). De skulle ta ställning till påståenden genom att välja ett alternativ på en femgradig-skala där 1 stod för ”instämmer inte alls” och 5 stod för ”instämmer helt och hållet”. Den sista delen omfattade frågor om söka-jobb self-efficacy. Frågorna var till största delen hämtade från en tidigare undersökning (Palmhager, 2008) vilken hade av en motsvarande målgrupp. Dock lades ytterligare en fråga till. Dessutom bearbetades språket i frågeställningarna något. Totalt bestod denna del av 18 påståenden ($\alpha =0.81$) (t.ex. ”jag känner till var & hur jag hittar uppgifter om lediga jobb” och ”jag söker aktivt jobb som utannonseras i tidningar och på internet”). Försöksdeltagaren skulle bedöma i vilken utsträckning denne instämde med ett påstående på en fem-gradig skala där 1 stod för ”instämmer inte alls” och 5 stod för ”instämmer helt och hållet”. Sammantaget bestod enkäten av 35 påståenden som besvarades genom att markera med ett kryss i vald ruta. Totalt delades 82 enkäter ut varav 75 samlades in vilket gör att det externa bortfallet uppgår till 8,5 %. Av de 75 insamlade enkäterna har 3 enkäter helt valts bort då det interna frånfallet i dessa enkäter var mycket stort.

Procedur

En enkät delades ut till inskrivna på 4 kommuners arbetsmarknadsenheter. Utdelningen skedde av personal från respektive kommuns arbetsmarknadsenhet. Samtliga försöksdeltagare fick information av testutdelarna att studien ingick som en del i en c-uppsats i psykologi som handlade om hur det är att vara ung, arbetslös och hur de såg på sitt jobbsökande. De fick vidare information om att deltagande i studien var helt frivilligt. Insamlingen av enkäten skedde på ett sätt så att det inte gick att direkt avläsa enkätsvaren (enkäten samlades in med baksidan uppåt). Deltagarna var remitterade till respektive arbetsmarknadsenhet både från socialtjänsten och från arbetsförmedlingen. Beräknad testtid var omkring 20 minuter.

Resultat

För att testa hypoteserna om samband mellan arbetslivserfarenhet och skolutbildning för söka-jobb self-efficacy kördes en tvåvägs ANOVA (se tabell 1). Beroendevariabel var söka-jobb self-efficacy medan skolutbildning och arbetslivserfarenhet var oberoende variabler. Söka-jobb self-efficacy skiljde sig signifikant åt vad gäller olika nivåer av arbetslivserfarenhet, $F(1, 68)=25.98$, $p<.001$, $\eta_p^2=0.28$. Olika nivåer av skolutbildning skiljde sig signifikant åt vad gäller söka-jobb self-efficacy, $F(1, 68)=4.26$, $p <.05$, $\eta_p^2=0.06$. Det fanns inget signifikant samband mellan skolutbildning *och* arbetslivserfarenhet för söka-jobb self-efficacy, $F(1, 68)=0.24$, $p>.05$, $\eta_p^2=0.004$. För att testa om oro hade något samband för söka-jobb self-efficacy kördes en Pearsons correlation, $r=-0.02$, $p>.05$. Det fanns inga signifikanta samband mellan oro för olika livsområden för söka-jobb self-efficacy.

Tabell 1. Söka-jobb self-efficacy som funktion av arbetslivserfarenhet och utbildning.

Nivå av skolutbildning	Längd på arbetslivserfarenhet					
	Upp till 3 månader			6 månader och längre		
	M	SD	N	M	SD	N
Lägre utbildningsnivåer	3,3	,60	14	3,83	,41	18
Gymnasieutbildning	3,44	,56	23	4,12	,50	17

Diskussion

Sammanfattningsvis visar resultaten på att arbetslivserfarenhet har ett signifikant samband för söka-jobb self-efficacy. Resultaten visar även att skolutbildning har ett signifikant samband för söka-jobb self-efficacy.

Resultatet av studien visade på ett svagt samband mellan skolutbildning och söka-jobb self-efficacy. Resultatet kan förklaras bl.a. genom Lauvås & Handal (2002) resonemang om yrkessocialisation genom att vi antar att ju högre utbildning en individ har med sig, desto mer fokus och kontakt med arbetslivet har denne fått genom sin skolgång (praktik i olika former osv.). Resultatet ligger också i linje med resonemanget om att hög akademisk self-efficacy ökar möjligheterna att etablera sig i arbetslivet (Pinquart, Juang, & Silbereisen, 2003). Samtidigt är sambandet lägre än förväntat och det kan därför vara värt att resonera kort kring detta. Studerar vi det insamlade materialet noggrannare så framträder det två sannolika förklaringar; den höga andelen med gymnasieutbildning (55 % av försöksdeltagarna) och den relativt höga genomsnittsåldern på försöksdeltagarna ($M=23,62$.) Andelen med gymnasieutbildning väger sannolikt upp en del av effekter som en större andel av

försöksdeltagare med låg utbildningsnivå skulle ha fått. Den höga genomsnittsåldern kan förklara att vissa effekter av skolutbildningen minskat i takt med att individen fått ökad livserfarenhet. Vi kan därför anta att flera av försöksdeltagarna genom sin livserfarenhet fått med sig andra synsätt, kompetenser och referensramar som kanske i viss mån kompenserar för en låg utbildningsnivå. Ett sådant resonemang ligger då i linje med Jeffmars (1997) resonemang om socialt schema. Genom sin högre ålder och därmed längre livserfarenhet har individen fått med sig olika sociala scheman som gör att denne bedömer sin förmåga att lyckas väl i arbetet trots att individen har en låg formell utbildning.

Resultatet visar tydligt att arbetserfarenhet stärker individens söka-jobb self-efficacy. Resultat ligger därmed i linje med Banduras (1977) resonemang att den som har tidigare framgångsrika erfarenheter inom ett område kommer att möte liknande framtida utmaningar som en *utmaning som går att bemästra* snarare än ett *hot som man skall undvika*. Det är rimligt att anta att den som tidigare fått och haft en anställning känner större tilltro till sin egen förmåga att återigen få ett arbete än en individ som har ingen eller ringa arbetslivserfarenhet. Den som har arbetserfarenhet bakom sig har referenser från tidigare arbetsgivare och har kunskap om det sociala spel som finns på en arbetsplats i form av outtalade regler, förmåga att bemöta kollegor, arbetsledning och kunder etc. Ett sådant antagande kring vad arbetslivserfarenhet ger individen ligger i linje dels med Lauvås & Handals (2002) resonemang kring yrkessocialisation och dels med Jeffmars (1987) resonemang om sociala scheman genom vilka man lär sig koder för olika sociala situationer. Resultatet ligger också i linje med såväl Håkansson (2011) som Nordström Skans & Kramarz (2011) resonemang om vikten av ett socialt kapital för att arbetsgivaren skall våga anställa en arbetslös individ, i synnerhet en ungdom. Det är rimligt att anta att denna generella inställning hos arbetsgivare är kända hos de arbetssökande som har arbetslivserfarenhet. I resonemanget kring socialt kapital kan det vara värt att påminna sig Rydén & Stenströms (1994) resonemang om socialt stöd. Vi har ovan belyst vikten av nätverkets betydelse och det är rimligt att anta att ju längre man arbetat desto större nätverk (i form av antal kontakter) har en individ med sig. Samtidigt är det rimligt att det *upplevda* sociala stödet också är större än för den som har liten arbetslivserfarenhet. Åtminstone när det gäller arbetsrelaterade frågor. I den dagspolitiska debatten (se t.ex. (Folkpartiet 2012, Socialdemokraterna, 2012 och Sverigedemokraterna, 2011) görs liknande resonemang där vikten av arbetslivserfarenhet för unga arbetslösa lyfts fram. På olika sätt vill man från politiskt håll fördjupa och förnya kontakten mellan skola – arbetslösa ungdomar och arbetsgivare t.ex. genom lärlingsprogram.

Resultatet visade inget signifikant samband mellan skolutbildning, arbetslivserfarenhet och söka-jobb self-efficacy. Resultaten talar därmed till viss del mot Pinguart, Juang, & Silbereisens (2003) studie där en hög akademisk self-efficacy positivt påverkar söka-jobb self efficacy. En förklaring till detta kan vara den inneboende spännvid som ryms i de båda variablerna. Tex. kan skolutbildning, förutom att variera i nivå även variera i fråga om inriktning (olika gymnasieprogram) och de individuella skolprestationer. Arbetslivserfarenhet kan, förutom längd, variera i fråga om arbetets innehåll och organisation (monotont, omväxlande, krav på samspel med andra, ensamarbete osv.). Detta gör att variablerna kan vara förhållandevis skilda storheter på sambandet för söka-jobb self-efficacy. Kommande studier bör pröva hypotesen genom att begränsa sig tex. till en viss typ av utbildningsbakgrund.

Studien hittar inget signifikant samband mellan oro inom olika livsområden (t.ex. oro för relationer, oro för boende etc.) för söka-jobb self-efficacy. En anledning till detta kan vara att jobbsök ses som ett avgränsat område i tillvaron för de arbetssökande medan andra områden t.ex. frågor kring bostad ses som en annan, avgränsad del av livet. Variablerna innehåller en stor spännvid t.ex. kan oro för hälsa ha en viss innebörd för en individ men betyda något helt annat för en annan. Kommande studier bör därför inriktas mot att göra en mera komplett undersökning av individens oro.

Att det finns andra, för studien okända variabler som påverkar söka-jobb self-efficacy blir tydligt när vi tittar på effektstorleken hos huvudvariablerna. Effektstorleken på sambandet mellan arbetslivserfarenhet och söka-jobb self-efficacy är strax under 28 % ($r^2=.028$). Räkna vi även in sambandet mellan skolutbildning och söka-jobb self-efficacy ($r^2=.060$) så ökar den sammanlagda effektstorleken till omkring 34 %. Det finns således andra, för studien ej observerbara men avgörande variabler som påverkar söka-jobb self-efficacy än arbetslivserfarenhet och skolutbildning. Vilka kan då dessa tänkas vara? En tänkbar sådan kan vara i vilken utsträckning man som arbetssökande blivit utsatt för olika former av interventioner i form av t.ex. motivationskurser. Eden & Avriam har i sin studie från 1993 visat att interventioner har en avgörande betydelse på self-efficacy för vissa grupper, men inte för dem som redan inledningsvis hade en hög self-efficacy. Kommande studier bör klargöra på vilket sätt och i vilken omfattning försöksdeltagarna blivit utsatta för interventioner innan försökstillfället. Vidare bör kommande studier tydligare kartlägga försöksdeltagarnas sociala historia. Exempel på variabler som bör undersökas är *längd på arbetslöshet* och *hur länge man varit i en insats på arbetsmarknadsnheten*. Ytterligare tänkbare variabler kan också vara

individuella skillnader i den sociala bakgrunden t.ex. *vilken påverkan har föräldrars och syskons sysselsättning* och andra skillnader i det sociala stödet kring individen. I framtida studier bör sambandet mellan olika gymnasieprogram för söka-jobb self-efficacy undersökas. I sådana fall kan kunskapen kring påverkan av yrkessocialisation kunnat fördjupas avsevärt. I studiens genomgång av forskning har en stor del av litteraturen hämtats från andra länder än Sverige. Samtidigt är det allmänt känt att attityder och inställningar hos unga arbetslösa skiljer sig beroende på om man bor på en liten eller stor ort i Sverige. Det handlar då om olika former av kultur och tradition som finns mer eller mindre på varje ort kring faktorer som att utbilda sig, viljan till att flytta för att få arbete och vilja att pendla till andra orter. Det är därför intressant att ställa frågan hur giltiga forskningsresultat från t.ex. USA är på en situation som utspelar sig i nordvästra Skåne.

I framtida studier bör ansatsen ligga på att göra en mera komplett inventering av hur den samlade sociala historien för att på så sätt tydligare kunna klarlägga vad som påverkar söka-jobb self-efficacy. I en sådan studie bör även engagemang i föreningsliv ägas in, detta med tanke på de resultat som framkommit av Håkansson (2011) studie. En annan infallsvinkel för framtida studier kan vara att studera i vilken utsträckning den enskildes livsmål och tankar om framtiden påverkar söka-jobb self-efficacy. Vilka motiv och drivkrafter har den enskilde för att söka jobb? Det är lätt att utgå från att alla som är arbetslösa i första hand vill ha ett *jobb*. Men vill alla som söker jobb verkligen ha detta, eller är man arbetssökande endast för att få någon form av ekonomisk ersättning under tiden man reder ut andra problem i sitt liv? Forskningsgenomgången ovan visade att personer med hög self-efficacy har en högre sökintensitet än personer med låg self-efficacy (Wanberg, Kanfer, & Rotundo, 1999). Det framgår dock inte några mer detaljer om vad en hög intensitet innebär. För framtida studier bör sökintensitet och sökmönster undersökas på ett detaljerat plan för att se vilket samband dessa har med söka-jobb self-efficacy. Ett annat perspektiv som framtida studier bör belysa är sambandet mellan söka-jobb self-efficacy och typ av ekonomisk ersättning (aktivitetsstöd från arbetsförmedlingen eller försörjningsstöd från socialtjänsten).

Avslutningsvis kan vi konstatera att studien funnit att skolutbildning har ett signifikant samband för söka-jobb self-efficacy och att det finns ett starkt signifikant samband mellan arbetslivserfarenhet för söka-jobb self-efficacy. Därigenom kan dessa två variabler till viss del användas för att avgöra vilken insats som behövs göras på de kommunala arbetsmarknadsenheterna dvs. fungera som prediktorer. Studie har härigenom dels svarat på

de fyra hypoteser som angavs ovan och, i viss mån, bidragit till att peka på hur den nya kunskapen skall kunna användas praktiskt på kommunala arbetsmarknadsenheter.

Referenser

- Andersen, S. H. (2011). Exiting unemployment: How do program effects depend on individual coping strategies? *Journal of Economic Psychology* (32), 248–258.
- Andersson, B.-E. (1999). *Spräng skolan!* Jönköping: Brain Books.
- Andersson, B.-E., & Strander, K. (2001). *Skolan, familjen och framtiden. Social sårbarhet hos unga.*(Individ, omvärld och lärande/Forskning nr 9). Institutionen för individ, omvärld och lärande. Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm.
- Arbetsförmedlingen. (2012). *Arbetsförmedlingen. Statistik avseende hela riket i åldersspannet 18-24 år.* Hämtad 2012-02-06 från www.arbetsformedlingen.se
- Arbetsförmedlingen. (2012). *Var finns jobben? Bedömning inför 2012 och en långsiktig utblick.* (Ura 2012:12). Stockholm: Arbetsförmedlingen.
- Arbetsförmedlingen. (2012). *Arbetsförmedlingen. Månadsstatistik 16-64 år.* Hämtad 2012 04-22 från:
<http://mstatkommun.arbetsformedlingen.se/default.aspx>
- Arbetsmarknadsstyrelsen. (2007). *Arbetsmarknadsrapport 2007:1* (Rapport 2007:1). Stockholm: Arbetsmarknadsstyrelsen.
- Arrow, K. (1973). Higher education as a filter. *Journal of Public Economics* , 2, 193-216.
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*, 44(9), , 1175-1184.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy. The exercise of control.* New York: Worth Publishers.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review* , 84 (2), 191-215.
- Bandura, A., & Locke, E. (2003). Negative self-efficacy and goal effects revisited. *Journal of Applied Psychology*, 88(1), 87-99.

Blustein, D. L., Chaves, A. P., Diemer, M. A., Gallagher, L. A., Marshall, K. G., Sirin, S., Bahti, K. (2002). Voices of the Forgotten Half: The Role of Social Class in school to work transition. *Journal of Counseling Psychology* , 311-323.

Bores-Rangel, E., Church, A., Reeves, C., & Szendre, D. (1990). Self-Efficacy in Relation to Occupational Consideration and Academic Performance in High School Equivalency Students. *Journal of Counseling Psychology* , 37 (4), 407-418.

Creed, P. A., Machin, M. A., & Hicks, R. E. (1999). Improving mental health status and coping abilities for long-term unemployed youth using cognitive-behaviour therapy based training interventions. *Journal of Organizational Behavior* (20), 963 - 978.

Creed, P., Oei, T., & Weiner, K. (1999). Predicting Job Seeking Frequency and. *Journal Of Employment Counseling* , 36 (2), 67-81.

Eden, D., & Avriam, A. (1993). Self-efficacy training to speed reemployment: Helping people to help themselves. *Journal of Applied Psychology* , 78 (3), 352-360.

Edmark, K., & Hanspers, K. (2011). *Går socialbidrag i arv? En analys av svensk syskondata*. (Rapport 2011:29). Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Ellis, R. A., & Taylor, S. M. (1983). Role of self-esteem within the job search process. *Journal of Applied Psychology* , 68, 632 - 40.

Folkpartiet. (2012.). *Vår politik. Ungdomsarbetslöshet*. Hämtad 2012-04-22 från Folkpartiet: <http://www.folkpartiet.se/Var-politik/Snabbafakta/Ungdomsarbetsloshet/>

Forslund, A., & Nordström Skans, O. (2006). *(Hur) hjälps ungdomar av arbetsmarknadspolitiska program för unga? Rapport 2006:5*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Giotta, J. (2002). Skoleffekter på elevers motivation och utveckling. En litteraturöversikt. *Pedagogisk forskning i Sverige* , 7 (4), 279-305.

- Håkansson, P. (2011). *Undomsarbetslösheten - om övergångsregimer, institutionell förändring och socialt kapital* (Lund Studies in Economic History 55). Lund: Lunds universitet.
- Jeffmar, C. (1997). *Socialpsykolgi -människor i samspel*. Lund: Studentlitteratur.
- Jonsson, B., & Lundbom, T. (2000). *Ungdomar, skola, arbetsliv. Om skolans arbetslivsförberedande funktioner och unga vuxnas övergångar från skola till arbetsliv.* (Centrum för barn- och ungdomsvetenskap rapport 6:2000). Stockholm: Lärarhögskolan.
- Jonsson-Reid, M., Davis, L., Saunders, J., Williams, T., & Williams, J. H. (2005). Academic Self-Efficacy among African American Youths: Implications for School Social Work Practice. *Children & Schools* , 27 (1).
- Kanfer, R., & Hulin, C. L. (1995). Individuell differences in succesful job-search following lay off. *Personnell Psychology* , 38, 835-848.
- Lauvås, P., & Handal, G. (2002). *Handledning och praktisk yrkesteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Lazaridis, T. (2007). *Definitioner inom AMVs statistik. Ett urval av våra begrepp.* (Arbetsmarknadsstyrelsen Ulin 2007:1). Stockholm: Arbetsmarknadsstyrelsen.
- Lundborg, P., Nilsson, M., & Vikström, J. (2011). *Hur påverkar socioekonomisk status och ålder arbetsmarknadseffekterna av olika hälsoproblem?* (Rapport 2011:1). Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.
- McKee-Ryan, F., Song, Z., Wanberg, C. R., & Kinicki, A. J. (2005). Psychological and Physical Well-Being During Unemployment: A Meta-Analytic Study. *Journal of Applied Psychology* , 53-76.
- Murray, Å. (1998). *Från skola till arbete på 1970-, 1980- och 1990-talen för ungdomar utan gymnasieutbildning*. Institutionen för specialpedagogik. Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm.

- Nordström Skans, O. (2004). *Har ungdomsarbetslöshet långsiktiga effekter?* (Rapport 2004:13). Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.
- Nordström Skans, O., & Kramarz, F. (2011). *Sociala kontakter och ungdomars inträde på arbetsmarknaden.* (Rapport 2011:21). Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.
- Olofsson, J. (red.) (2007). *Utbildningsvägen - vart leder den? Om ungdomar, yrkesutbildning och försörjning.* Stockholm: SNS förslag.
- Olofsson, J., & Wadensjö, E. (2009). *Arbetsmarknadspolitik. förändrade förutsättningar och nya aktörer.* (Första upplagan, första tryckningen). Stockholm: SNS förlag.
- Olusson, L., & Wretler, L. (2010). *Arbetslöshet – Hot eller utmaning? Betydelsen av den primära tolkningen och tron på den egna förmågan ibemästring av arbetslöshet.* Examensarbete. Akademin för hållbar samhälls- och teknikutveckling. Mälardalens högskola. Hämtad 2012-02-08 från: <http://mdh.diva-portal.org/smash/get/diva2:358600/FULLTEXT01>
- Palmhager, M. (2008). *Långtidsarbetslöshet och personlighet.* Examensarbete Hämtad 2012-02-08 från <http://hh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:238562>
- Pinquart, M., Juang, L., & Silbereisen, R. (2003). Self-efficacy and successful school-to-work transition: A longitudinal study. *Journal of Vocational Behavior*, 329-346.
- Region Skåne. (2012). *Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Skåne - med sikte på 2020.* Malmö: Region Skåne.
- Rife, J., & Kilty, K. (1990). Job search discouragement and the older worker: Implications for social work practice. *Journal of Applied Social Sciences*, 14, 71-94.
- Rydén, O., & Stenström, U. (1994). *Hälsopsykologi - psykologiska aspekter på hälsa och sjukdom.* Stockholm: Bonnier Utbildning.

Sibbmark, K., & Forslund, A. (2005). *Kommunala arbetsmarknadsinsatser riktade till ungdomar mellan 18-24 år*. (Rapport 2005:9). Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Sjögren, A., & Svaleryd, H. (2011). *Nitlott i barndomen - familjebakgrund, hälsa, utbildning och socialbidragsberoende bland unga vuxna*. (Rapport 2011:5). Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Hämtad 2012-04-22 från:

http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf2575.pdf%3Fk%3D2575

Socialdemokraterna. (2012). *Socialdemokraterna*. Hämtad 2012-04-30 från:

<http://www.socialdemokraterna.se/Media/nyheter/Utbildningskontrakt-for-unga/>

Socialstyrelsen; Länsstyrelserna;. (2005). *Hur tillämpas bestämmelserna i 4 kap. 4 § i socialtjänstlagen?* Hämtad 2012-05-01 från:

http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9949/2005-109-7_20051097.pdf

Sundström, M. (2010). *Arbetslöshetens psykologiska inverkan - en jämförelse mellan Sverige och Schweiz*. Examensarbete. Institutionen för arbetsvetenskap, Avdelningen för teknisk psykologi. Luleå: Luleå tekniska universitet. Hämtad 2012-02-08 från <http://epubl.ltu.se/1402-1773/2010/269/LTU-CUPP-10269-SE.pdf>

Sverigedemokraterna. (2011). *Sverigedemokraternas arbetsmarknadspolitiska inriktningsprogram 2011* Hämtad 2012-04-22 från:

https://sverigedemokraterna.se/files/2012/03/inriktningsprogram_arbetsmarknad_A5_web.pdf

Ungdomsstyrelsen. (2011). *I spåren av den ekonomiska krisen* (Skrifter från Temagruppen Unga i arbetslivet 2011:4). Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

van Ryn, M., & Vinokur, A. D. (1992). How dit it work? An examination of the mechanisms through wich a comunity influecsed job-search behavior among an unemployed sample. *American Journal of Community Psychology* , 5, 577-592.

Wanberg, C. R. (1999). Unemployed individuals:Motives, jobsearch competencies and job-search vonstraints as predictors of job seeking and reemplyment. *Journal of Applied Psychology* , 897-910.

Wanberg, C., Kanfer, R., & Rotundo, M. (1999). Unemployed individuals: Motives, job-search competencies, and job-search constraints as predictors of job seeking and reemployment. *Journal of Applied Psychology*, 84 (6), 897-919.

Bilaga 1. En enkätundersökning om att vara ung, arbetslös och jobbsökande

Denna enkät är en del av en undersökning som jag gör som en del av en kurs på Högskolan i Kristianstad. Syftet med undersökningen är att bättre förstå hur du upplever din situation och ditt jobbsökande. Deltagandet är helt frivilligt och anonymt. Inga svar går att spåra tillbaka till dig. Genom att svara på frågorna nedan hjälper du till att ge en bild av hur det är att vara ung och arbetslös. Har du frågor om undersökningen eller uppsatsen så är du välkommen att kontakta mig på tommy.malmstedt@gmail.com. Vänligen lämna enkäten till din arbetslivscoach när du har besvarat den.

Först några frågor om dig och din situation.

1. Vilket år är du född?

2. Vänligen ange ditt kön: Kvinna Man

3. Vilken är din högsta avslutade utbildning? Välj ett alternativ.

Grundskola	☐
Individuella programmet på gymnasiet	☐
Jag slutförde inte gymnasiet utan hoppade av	☐
Jag gick färdigt gymnasiet	☐

4. Hur mycket har du sammanlagt arbetat innan du blev arbetslös? Välj ett alternativ.

Jag har ingen arbetserfarenhet alls	☐
Jag har arbetat på helger och lov medan jag gick i skolan	☐
Jag har arbetat mer än 3 månader sedan jag slutade skolan	☐
Jag har arbetat mer än 6 månader sedan jag slutade skolan	☐
Jag har arbetat mer än 1 år sedan jag slutade skolan	☐

I detta avsnitt vill vi veta vad som bekymrar dig just nu. Välj ett svarsalternativ till varje fråga.

5. Hur bekymrad är du över:

	Inte alls	Delvis	Ganska mycket	Mycket	Väldigt mycket
Arbetslöshet					
Relationer till familj och kompisar					
Mitt boende					
Min hälsa					
Hur jag använder alkohol och andra droger					

Frågor om ditt jobbsök.

6. I det här avsnittet vill vi veta mer om hur du ser på ditt jobbsök. Välj ett svarsalternativ till varje fråga.

	Instämmer inte alls	Instämmer Delvis inte	Varken eller	Instämmer delvis	Instämmer helt & hållet
A) Jag känner till var & hur jag hittar uppgifter om lediga jobb.					
B) Jag har inte klart för mig vilken typ av arbeten jag söker.					
c) Jag känner till arbetsmarknaden för mitt yrkesområde.					
D) Jag vet vad jag vill arbeta med i framtiden.					
E) Jag vet inte vad jag kan göra för att öka mina möjligheter att få ett jobb.					
F) Jag söker aktivt jobb som utannonseras i tidningar och på internet.					
G) Jag tar kontakt med arbetsgivare för att ansöka om jobb trots att de inte har annonserat.					
H) Jag pratar aldrig med vänner & andra kontakter för att hitta arbetsgivare som behöver mina kunskaper.					
I) Mina kunskaper & erfarenheter är tillräckliga för de jobb jag söker.					

Enkäten fortsätter på nästa sida!

Här fortsätter frågorna kring ditt jobsök

	Instämmer inte alls	Instämmer Delvis inte	Varken eller	Instämmer delvis	Instämmer helt & hållet
J) Mina kunskaper & erfarenheter för de arbeten jag söker är sämre än de flesta andras.					
K) Det är svårt att skriva ett bra personligt brev.					
L) Jag vet hur jag skriver en bra meritförteckning/CV.					
M) Mina jobbsökningar kommer inte att leda till anställningsintervju.					
N) Jag upplever att jag ger ett dåligt intryck vid en anställningsintervju.					
O) Jag upplever att jag kan presentera mig på ett positivt sätt för arbetsgivare.					
P) Jag är övertygad om att mitt arbetssökande kommer att leda till att jag får ett arbete.					
Q) Jag har tidigare sökt jobb som jag har fått och tillträtt.					
R) Jag känner till vilka utbildningar som skulle kunna hjälpa mig att få ett arbete.					

Nu är enkäten slut! Tack för dina svar!